

הלכות קידוש החודש פרק ה

פרק ה

בית דין וחשבון

הקידוש על ידי בית דין או על ידי חשבון

א.

כל שאמרנו מקביעת ראש החודש על הראייה, ועיבור השנה מפני הזמן או מפני הצורך - אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל, או בית דין הסמוכין בארץ ישראל שנתנו להן הסנהדרין רשות.

שכך נאמר למשה ואהרן "החודש הזה לכם ראש חדשים" (שמות י"ב), ומפי השמועה למדו איש מאיש ממשה רבינו שכך הוא פירוש הדבר - עדות זו תהיה מסורה לכם, ולכל העומד אחריהן במקומן.

אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל - אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום:

ב.

ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא,

שבזמן שיש סנהדרין - קובעין על הראייה,

ובזמן שאין שם סנהדרין - קובעין על חשבון זה שאנו מחשבין בו היום.

ואין נזקקין לראייה, אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה

הוא יום הראייה, או קודם לו ביום, או אחריו ביום.

וזה שיהיה אחר הראייה ביום פלא הוא, ובארצות שהן למערב ארץ
ישראל:

א.

ומאמתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה? מסוף חכמי תלמוד, בעת
שחרבה ארץ ישראל ולא נשאר שם בית דין קבוע.
אבל בימי חכמי משנה, וכן בימי חכמי תלמוד עד ימי אבוי ורבי - על
קביעת ארץ ישראל היו סומכין:

ספיקא דיומא

בזמן הסנהדרין

ד.

כשהיתה סנדר קיימת, והיו קובעין על הראייה,
היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהם שלוחי תשרי - עושין
ימים טובים יום אחד בלבד.
ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהם - היו עושין
שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את
החודש:

כשאין סנהדרין

ה.

בזמן הזה שאין שם סנהדרין, ובית דין של ארץ ישראל קובעין על חשבון זה
- היה מן הדין שיהיו כל המקומות עושין יום טוב אחד בלבד, אפילו
המקומות הרחוקות שבחוצה לארץ, כמו בני ארץ ישראל, שהכל על חשבון

אחד סומכים וקובעין.

אבל תקנת חכמים היא שייזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם:

1.

מקום שלא היו שליחי תשרי מגיעין

לפיכך כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו כשהיו השלוחין יוצאין - יעשו שני ימים ואפילו בזמן הזה, כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל

קובעין על הראייה.

בני ארץ ישראל

ובני ארץ ישראל בזמן הזה - עושין יום אחד כמנהגן, שמעולם לא עשו שני ימים.

נמצא יום טוב שני שאנו עושין בגלויות בזמן הזה - מדברי סופרים שתיקנו דבר זה:

2.

ראש השנה

יום טוב של ראש השנה, בזמן שהיו קובעין על הראייה - היו רוב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעים יום שקבעו בו בית דין את החודש, שאין השלוחים יוצאים ביום טוב:

3.

ולא עוד אלא אפילו בירושלים עצמה שהיא מקום בית דין פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים, שאם לא באו עדים כל יום שלשים - נוהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קודש, ולמחר קודש.

והואיל והיו עושין אותו שני ימים ואפילו בזמן הראייה - התקינו שיהיו עושים אפילו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים בזמן הזה שקובעין על החשבון.

הנה למדתה שאפילו יום טוב שני של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים:

באיזה מקום עושים יום טוב שני

ו.

אין עשיית יום אחד תלויה בקריבת המקום.

כיצד, אם יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמישה ימים או פחות, שבודאי אפשר שיגיעו להם שלוחים - אין אומרים שאנשי מקום זה עושין יום טוב אחד, שמי יאמר לנו שהיו שלוחין יוצאין למקום זה, שמא לא היו שלוחין יוצאין למקום זה מפני שלא היו שם ישראל, ואחר שחזרו לקבוע על החשבון ישבו שם ישראלים שהן חייבין לעשות שני ימים.

או מפני שהיה חירום בדרך, כדרך שהיה בין יהודה וגליל בימי חכמי משנה, או מפני שהיו הגויים מונעין את השלוחין לעבור ביניהן:

י.

ואילו היה הדבר תלוי בקריבת המקום - היו כל בני מצרים עושין יום אחד, שהרי אפשר שיגיעו להן שלוחי תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא מהלך שמונה ימים או פחות, וכן רוב סוריא. הא למדת שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב:

יא.

נמצא עיקר דבר זה על דרך זו כך הוא:

כל מקום שיש בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורין - עושין שני ימים לעולם כמנהגם מקדם, שאין שלוחי כל תשרי ותשרי מגיעין אלא למקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים בשוה או פחות, שאפשר שהיו שלוחין מגיעין אליו, רואים -

אם אותו המקום מארץ ישראל שהיו בה ישראל בשעת הראייה
בכיבוש שני, כגון אושא ושפרעם ולוד ויבנה ונוב וטבריה וכיוצא
בהן - עושין יום אחד בלבד.

ואם אותו המקום מסוריא, כגון צור ודמשק ואשקלון וכיוצא בהן,
או מחוצה לארץ, כגון מצרים ועמון ומואב וכיוצא בהן - עושים
כמנהג אבותיהן שבידיהם, אם יום אחד יום אחד, ואם שני ימים
שני ימים:

יב.

מקום שבינו ובין ירושלים עשרה או פחות מעשרה, והוא סוריא או
חוצה לארץ ואין להם מנהג,

או שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום ששכנו בו
ישראל עתה - עושין שני ימים כמנהג רוב העולם.

וכל יום טוב שני מדברי סופרים, ואפילו יום טוב שני של ראש השנה שהכל
עושין אותו בזמן הזה:

הקביעה שלנו אינו על החשבון אלא על הבית דין שבארץ ישראל

יג.

זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרים שראש חודש יום
פלוני ויום טוב ביום פלוני - לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו
סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ. ואין אנו סומכין
אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם.

וזה שאנו מחשבין, לגלות הדבר בלבד, כיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הם
סומכין, אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל אי זה יום הוא.
ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חודש או יום טוב, לא מפני

חשבון שאנו מחשבים: